

БЕГАС В.Л., канд. вет. наук

ГАЛАТЮК О.Є., д-р вет. наук

РАДЗИХОВСЬКИЙ М.Л., канд. вет. наук

АНТОНЮК А.А., лікар вет. медицини

Житомирський національний агроекологічний університет

ЕПІЗООТОЛОГІЧНИЙ МОНІТОРИНГ ТА ПРОФІЛАКТИКА ЗАРАЗНИХ ХВОРОБ КОНЕЙ

У статті представлена епізоотична ситуація щодо заразних захворювань коней в Україні. Встановлено широке розповсюдження гельмінтозів і герпесвірусних інфекцій 1 і 2-го типів у кінних господарствах. Розроблені профілактичні заходи, направлені на недопущення заразних захворювань у коней.

Ключові слова: заразні хвороби коней, гельмінтози, герпесвірусні інфекції 1 і 2-го типів, епізоотична ситуація.

Постановка проблеми. Моніторинг заразних хвороб коней в Україні та їх профілактика є одним з головних засобів, що дозволяє контролювати ситуацію і вчасно та правильно розробляти профілактичні або оздоровчі заходи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Від якісного і стабільного ветеринарного забезпечення кінних господарств, виконання всіх профілактичних заходів залежить стабільна благополучна епізоотична ситуація і успішний розвиток кінних господарств [1]. Найбільш небезпечними з них є: інфекційна анемія, сап, парувальна хвороба, африканська чума. У разі виникнення цих захворювань коней знищують, оскільки вони лікуванню не підлягають [1, 2, 6, 8]. Коні, хворі бабезідозами, ситаріозом, гастрофільозами дуже важко хворіють і за відсутності відповідного лікування можуть загинути. Деякі заразні захворювання коней небезпечні для людини. Ринопневмонія коней поширена в усіх племінних господарствах світу і завдає великого економічного збитку [1].

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження було вивчення епізоотичної ситуації щодо заразних хвороб коней в Україні та удосконалення профілактичних та оздоровчих заходів.

Матеріал і методика дослідження. Епізоотична ситуація щодо інфекційних хвороб коней в Україні вивчалася нами протягом останніх 27 років на основі ретроспективного дослідження і результатів власних досліджень кінних господарств. Застосовували методи епізootологічних, лабораторних досліджень та статистичного аналізу.

Результати досліджень та їх обговорення. Протягом останніх років загальна чисельність коней в Україні зменшилась і становить в 2012 році 414 тис. голів, в тому числі 5,8 тис. голів складає племінне поголів'я. Основний племінний генофонд розміщений в 82 господарствах, де знаходяться від 10 і більше конематок. У цих господарствах утримується 389 жеребців-плідників і 2883 кобили. Слід відмітити, що в Україні регулярно зустрічаються спорадичні випадки сказу серед коней (до 10 випадків щороку), що обумовлено стійкою неблагополучною ситуацією в цілому щодо цієї хвороби. В усіх племінних кінних господарствах зустрічаються такі паразитарні захворювання: стронгілоїдоз, стронгілоїдози, параскаридоз, оксіуроз, гастрофільоз. Крім того, в племінних господарствах часто виникає лептоспіроз і герпесвірусні інфекції коней першого і другого типів. Лептоспіроз у коней поширений по всій території України. Захворювання перебігає у формі імунізуючої субінфекції, в окремих господарствах відмічається клінічний прояв хвороби, який характеризується кон'юнктивітами, ринітами, дерматитами, абортами на останньому місяці жеребності, розвитком сліпоти в окремих тварин. У неблагополучних з лептоспірозу господарствах збільшується кількість реагуючих коней в РМА в титрах 1:50–1:100 до 50% і більше, при цьому з'являється 2% і більше тварин, у яких антитіла в РМА в титрах 1:200 і вище. У таких господарствах у коней знижується апетит, вони швидко худнуть, окремі можуть загинути, у ло-

шат відзначають риніти і бронхопневмонії. Під час розтину виявляють жовтяничність підшкірної клітковини, гепатит або цироз печінки, гломерулонефрит. Профілактика і оздоровлення за лептоспірозу здійснюється застосуванням варіанту вакцини з відповідними серогрупами лептоспір, виявленими в господарстві. Перед застосуванням вакцини проводять поголовне дослідження в РМА. Через 10 діб після застосування вакцини коней, які мають титри в РМА 1:200 і більше, піддають санації антибіотиками (лінкоміцин гідрохлорид, фармазин, інтраміцин).

Регулярно щороку у незначній частини конематок спостерігаються народження нежиттєздатних лошат, аборти, народження мертвих лошат. Нами розроблені методи діагностики герпесвірусної інфекції першого типу коней в РЗГА, РН, РДП, ПЛР, а також герпесвірусної інфекції другого типу в РДП. Проведені дослідження засвідчили, що в деяких кінних заводах поширена герпесвірусна інфекція першого і другого типів, гельмінтози і лептоспіроз. Під час дослідження тварин на кінних заводах серопозитивними в РДП були 39,7% коней до першого, 48,3% до другого серотипу герпесвірусу коней. При цьому у 35,7% коней одночасно в сироватці крові виявили антитіла до обох типів вірусів. У хворих ринопневмонією конематок спостерігали пізні аборти на 8–11 місяцях жеребності. Частина конематок народжувала нежиттєздатний приплід, який гинув протягом двох-трьох діб. У 2006–2007 роках масові спалахи респіраторної форми ринопневмонії, зумовлені герпесвірусом першого типу, відмічалися в індивідуальних господарствах Волинської, Рівненської, Чернігівської, Тернопільської, Житомирської, Київської, Хмельницької, Вінницької областей. У окремих коней за сумісного перебігу герпесвірусної інфекції першого і другого типів клінічні ознаки захворювання виявлялися нервовою формою або пневмонією, які дуже важко піддавалися комплексному лікуванню.

У неблагополучних господарствах відносно ринопневмонії жеребних кобил краще вакцинувати перший раз на першому-третьому місяцях жеребності, наступний раз – через три–чотири місяці, проте не пізніше ніж за 4 місяці до жереблення. Вакцинацію лошат проводять перший раз в 10-денному віці. При цьому проводять термометрію, здорових лошат вакцинують, а з підвищеною температурою піддають симптоматичному лікуванню. Другий раз вакцинацію проводять в 3-місячному і третій раз – 5–6-місячному віці, не пізніше 3–4-х тижнів до відлучення. У разі масових спалахів захворювань в регіонах виникає необхідність проводити вакцинацію для коней і в індивідуальних господарствах. Хворих тварин ізолюють і піддають симптоматичному лікуванню, яке передбачає застосування розробленого нами препарату СЕГП, антибіотиків (лінкоміцин гідрохлорид або інтраміцин, або пенбекс) і використання імуномодуляторів (амізон, ізамбен).

Профілактика гельмінтозів досягається в результаті утримання коней згідно з ветеринарно-санітарними нормами. Кожну добу проводять очищення стаєнь від гною і організовують його біотермічне знезараження до використання на полях або пасовищах, що сприяє розриву циклу розвитку паразитів. У племінних господарствах дегельмінтизацію дорослого поголів'я проводять навесні і восени, а спортивного поголів'я, молодняку від 1 до 3 років – 4 рази на рік з інтервалом 90 діб. Дегельмінтизацію племінних лошат починають із 14-добового і проводять з інтервалом 45–60 діб до 12-місячного віку. Підбір антигельмінтиків широкого спектру дії і попередню їх апробацію проводять на малоцінних конях. Антигельмінтні препарати застосовують відповідно до настанови залежно від наявності різних видів гельмінтів (табл. 1).

Через 10 діб після дегельмінтизації відправляють проби фекалій для визначення ефективності дії препаратів і проводять механічне очищення і дезінвазію приміщень. Постійно контролюють ефективність дії антигельмінтиків і у разі необхідності здійснюють заміну. З метою профілактики гельмінтозів у коней необхідно впроваджувати випас коней на культурних пасовищах або за допомогою електропастуха. Нами розроблена «Технологія вирощування коней за допомогою електропастуха і оздоровлення від гельмінтозів і лептоспірозу» (Патент 36030 А, Україна, 2003). Застосування технологічних прийомів дозволяє кожні 5–6 діб переводити табун коней з однієї площі на іншу і контролювати стан пасовища. Регулярне переміщення тварин на чисті ділянки сприяє оздоровленню від гельмінтозів, оскільки личинки гельмінтів за цей період не стають інвазійними і не заражають коней.

Нами встановлений в кінних заводах і племінних фермах асоційований перебіг герпесвірусної інфекції першого і другого типів, лептоспірозу і гельмінтозів. Тому з метою профілактики цих захворювань диспансеризацію необхідно проводити восени (жовтень – листопад) і весною (квітень – травень). Під час проведення диспансеризації, окрім умов утримання і годівлі, прово-

дять серологічні дослідження на лептоспіроз, герпесвірусну інфекцію першого і другого типів, а також копрологічні, імуно-біохімічні дослідження в кобил, жеребців-плідників і 10% молодняку.

Таблиця 1. – Антигельмінтні препарати і способи їх застосування для коней

№ п/п	Препарат	Доза	Спосіб застосування	Ендопаразитози
1.	На основі фенбендазолу (фенкур, панакур, фенбендазолу гранулят 22,2%, панакура гранулят 22,2%)	7,5-10 мг/кг	Одноразово з кормом	Параскаридоз, стронгілятози, стронгілоїдоз, аноплоцефалоїдоз, оксіуроз
2.	На основі альбендазолу (альбен, атазол, вальбазен, анвермін та ін.)	6-8 мг/кг	Одноразово з кормом	Параскаридоз, стронгілятози, стронгілоїдоз, аноплоцефалоїдоз, оксіуроз
3.	Пасти ринтал, пірантел	6 мг/кг, 12,5 мг/кг	На корінь язика	Параскаридоз, стронгілятози, стронгілоїдоз, аноплоцефалоїдоз, оксіуроз
4.	Піперазин	0,5 г/кг маси тіла	Раз на добу, 2 доби підряд	Параскаридоз, стронгілятози, стронгілоїдоз, оксіуроз
5.	Універм	50 мг/кг (5г/100 кг) маси тіла	Одноразово з кормом	Параскаридоз, стронгілятози, стронгілоїдоз, аноплоцефалоїдоз, оксіуроз, парафіляріоз, ринестроз, онкоцеркоз
6.	Івомек, івермек, дектомакс та ін. аналоги	1 см ³ на 50 кг маси тіла	Підшкірно в дозі не більше 5 мл в одне місце	Параскаридоз, стронгілятози, стронгілоїдоз, аноплоцефалоїдоз, оксіуроз, парафіляріоз, ринестроз, онкоцеркоз
7.	Пасти екваланова, еквісектова, еквест, бровермектин-гель, абомітел плус, гельмісан	1 ділення на 100 кг маси тіла	На корінь язика	Параскаридоз, стронгілятози, стронгілоїдоз, аноплоцефалоїдоз, оксіуроз, парафіляріоз, ринестроз, онкоцеркоз
8.	Бронтел комбігель	1 ділення на 100 кг маси тіла	На корінь язика	Параскаридоз, стронгілятози, стронгілоїдоз, аноплоцефалоїдоз, оксіуроз, парафіляріоз, ринестроз, онкоцеркоз, сетаріоз

Висновки

1. В Україні постійно зустрічаються інфекції, зумовлені герпесвірусами коней першого і другого типів, сказ та гельмінтози.

2. Для профілактики гельмінтозів необхідно проводити раціональні дегельмінтизації поголів'я залежно від віку, умов експлуатації і утримання тварин. Вирощування коней на культурних пасовищах або за допомогою електропастуха дозволяє профілакувати сумісний перебіг гельмінтозів з лептоспірозом.

3. У племінних господарствах необхідно регулярно проводити заходи, направлені на профілактику гельмінтозів, лептоспірозу, інфекцій, зумовлених герпесвірусами коней першого і другого типів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Галатюк О.С. Профілактика та лікування заразних хвороб коней / О.С. Галатюк. – Житомир: Рута, 2009. – 380 с.
2. Юров К.П. Инфекционная анемия / К.П. Юров // Инфекционные болезни лошадей. – Киев, 2000. – С. 37–57.
3. Allen G.P. Equine rhinopneumonitis // OIE Manual of Standards for Diagnostic Tests and Vaccines. 4th edn., Eds: M. Truszczynski, J.E. Pearson, S. Edwards and B. Schmitt, OIE Press. – Paris. – 2000. – P. 565–575.
4. Evaluation of Enzyme-Linked Immunosorbent Assay for Titration of Antibody to Equine Herpesvirus Type 1 / T. Sugiura, T. Kondo, T. Matsumura, H. Imagawa, M. Kamada, T. Ihara // J. Equine Sci. – 1997. – Vol. 8, N3. – P. 57–61.
5. Galatyuk O., Kanyovsky A. Profylaxis of equine rhinopneumonia. Proceedings 10th International Congress of World Equine Veterinary Association, Moscow, Russia, – 2008. – P. 437 – 439.
6. In vivo dynamics of equine infectious anemia viruses emerging during febrile episodes: Insertions duplications at the principal neutralizing domain / V. H. Zheng, H. Sentsui, T. Nakaya et. al. // I. Virol. – 1997. – Vol. 71. – № 7. – P. 5031–5039.
7. Official site of O.I.E. [Електрон. ресурс]. – способ доступа: URL: http://www.oie.int/eng/en_index.htm.
8. Sellon D.C. Equine infections anemia // Vet. Clin. North. Am. Equine Prac. – 1993. – Vol. 9. – №2. – P. 321–336.

Епізоотический мониторинг и профилактика заразных болезней лошадей

В.Л. Бегас, А.Е. Галатюк, Н.Л. Радзиховский, А.А. Антонюк

В статье представлена эпизоотическая ситуация по заразным заболеваниям лошадей в Украине. Установлено широкое распространение гельминтозов и герпесвирусных инфекций 1 и 2-го типов в конных хозяйствах. Разработаны профилактические мероприятия, направленные на недопущение заразных заболеваний лошадей.

Ключевые слова: заразные заболевания лошадей, гельминтозы, герпесвирусные инфекции 1 и 2-го типов, эпизоотическая ситуация.

Epizootic monitoring and prophylaxis of infectious diseases of horses

V. Behas, A. Galatyuk, N. Radsikhovskii, A. Antonjuk

In work the situation on infectious diseases of horses in Ukraine submitted epizootic. The wide circulation gelmintosis and herpesvirus 1 end 2 typus in farms is established. Preventive actions directed on banning infectious of horses are developed.

Key words: banning infectious diseases of horses, gelmintosis, herpesvirus infection horses 1 end 2 typus, submitted epizootic.